

A BÁBÁK

NÉMELY ROSSZ SZOKÁSÁRÓL.

*

ELŐADTA

A „MAGYAR BÁBA-EGYESÜLET” 1896. ÉVI MÁRCZIUS HAVI

RENDES ÜLÉSÉN

Dr. TUSZKAI ÖDÖN,
NŐORVOS.

BUDAPEST.
HORNÝÁNSZKY VIKTOR KÖNYVNYOMDÁJA.

1896

A BÁBÁK NÉMELY ROSSZ SZOKÁSÁRÓL.

A «Magyar Bába-Egyesület» márczius havi ülésén előadta
dr. Tuszkai Ödön, nőorvos.

Tisztelt Asszonyok!

Nem fogom sohasem elfelejteni azt az esetet, a mikor 1887-ben a szülészeti klinikáról egy privat szüléshez hívtak, a hol olyan idős bábát találtam, hogy annak ősz feje mint fiatal orvost okvetetlenül tiszteletre intett.

Az úrinő, a kihez hívtam, először szülő volt és már négy napja és három éjjele vajúdott: a viz öt napja folyt el, de a magzat feje nem mutatkozott a szeméremrésben. A fejet a vizsgálatnál a medence üreében, a jobb ferdeben találtam és a vajúdnő lázas volt, hőmérseke 39.4° .

A vajúdnő körül a bábán kívül cselédje is ott volt. Ezért a szomszéd szobába hívtam a bábát és megmondtam, hogy baj van, mert lázas a szülőnő és talán már hosszabb idő óta; ezért nekem azonnal fogó-műtételt kell csinálnom.

A bába ama kijelentésemre, hogy a vajúdnő lázas, nagyon meglepődött és hozzátette, hogy ilyen esete 48 éves gyakorlatában még nem fordult elő: ámde ő megtette kötelességét: intette a szülőnőt, hogy ne egyék főtt szilvát, mert lázas lesz tőle.

Ezek után én is kerestem a láz okát és csakhamar meg is találtam, még pedig a bábának hosszú körmei alól kilátszó fekete felholdban: ezenkívül ujján régi gyűrű, ékes kövekkel; balkéztőjén karperecz volt, a mely két egymásba fonódott kigyót abrazolt; posztóruháján itt-ott egy-egy zsirfolt fényeskedett, melyet nagyon el tudok nézni a konyhában forgolódnak gazdasszony-nak, de nem hocsátom meg a bábának.

Habozni nem volt sok időm; ily tiszteskorú asszonyságot kitanítani vagy dorgálni, nem tartottam célhozvezető módnak, azért röviden annyit mondtam, hogy én a műtétet azonnal

megcsinálom, de a későbbiekben csak úgy vállalom el a felelőséget, ha a madame tudtomon kívül nem nyúl a szülönőhöz.

A műtételhez segítségül még a sokkal tisztább szobaleányt is kellett vennem, a ki legalább nem nyúlt semmihez, a míg nem utasítottam reá.

Képzeltetik, minő szemrehányásokkal és méltatlankodással teli volt a bába a műtét után, a mikor én szigorú fellépesem okát megmagyaráztam neki. Erre azt válaszolta, hogy ő otthonról távozta előtt meg szokta a kezét klórmeszes vízben áztatni, a hogy *Semmelweiss* ezt neki tanította, ő tehát tisztán jött a vajúdához; különben biztosít arról, hogy 48 éves praxisában soha semmiféle baj nem fordult elő.

Ez a kijelentése nagyon meglepett, úgy hogy szinte félve kerdeztem tőle, vajjon 48 éves praxisa alatt nem halt-e meg egyetlen gyermekágyasa sem?

«Azt épen nem állítom — mondja a nagy *Semmelweiss* tanítványa, — bizony egyik-másik asszony vagy gyermek meghalt, csakhogy ezek az asszonyok *gyermekágyi lázban* pusztultak el, *a mit az Isten küldött reájok*. Erről én nem tehettem.»

«Hát a gyermekek?»

«Ezek meg — válaszola a bába — köldökgyuladást kaptak a jó Istentől és ebben vesztek el; és ezt sem róta soha senki reám.»

Ily nagy tévedéssel szemben, hiába olvastam volna reá ellenkező véleményemet. Ez a szegény, jó asszony, ha tudná, hogy azokat a gyermekágyi láznak és köldökgyuladásnak nevezelt halálos végű eseteket ő okozhatta: úgy bizonyára pokolla változnék lelkiismerete arra a néhány évre, a melyet még megérhetett: inkább csak azt mondtam neki, hogy aggkorára való tekintettel jobb volna, ha mar nem praktizálna, mert most megeshetnék, hogy ilyen esetben őt vádolnák a gyermekágyi láz okozójául.

Ez eset óta újra meg újra találkoztam olyan bábával, a ki az előbbihez hasonlóan egyik-másik hibába és rossz szokásba esik, habár neki *Kézmárszky* vagy *Tauffer* tanár urakhan oly kitűnő mestere volt, mint amannak a világhírű *Semmelweiss*-ban. És ez a tapasztalat indított reá, hogy előadásomban — «*a bábák némely rossz szokásáról*» — ezt az esetet felhasználjam kiindulási pontul.

Nézzük közelebről, hogy a mi öreg társnőnk hol hibázott?

Úgyebár ő tudhatta volna, ha az elsőviz elfolyik és 1—2 nap mulva sincs még eredménye a vajúdásnak, mert a fájások talán igen renyhék, hogy akkor baj lehet a szülés lefolyásában és jó lett volna már korábban orvosi tanácsot kérnie. E helyett

azonban — mint mondá — szorgalmasan vizsgált, még pedig mindig belsőleg. Ez a szorgalmas belső vizsgálat mai tudásunk és felfogásunk szerint nagy hiba, és óhajtandó, hogy ezentúl rossz szokásként ne jelentkezzék már a mai bábáknál.

A bábakönyv 107. §-a megengedi a belső vizsgálatot a bábának és le is írja, hogyan kell erre készülnie és mosakodnia, de kimondja egyszersmind, hogy *a belső vizsgálat sok esetben fölösleges és könnyen ártalmas lehet.*

Ugyane pont fölemlíti, hogy a belső vizsgálat szükség esetében többször is ismétélhető és a 118. pont elő is írja, hogy az első víz elfolyása után azonnal kell belső vizsgálatot tenni, hogy megtudjuk, mi fekszik elől, nincs-e kéz a fej mellett, nem esett-e elő köldökzsinór stb.: de a 120. pont erélyesen figyelmeztet arra, hogy *«belső vizsgálatot ok nélkül nem szabad lenni».*

Helyesen cselekedett tehát az én bábám, a midőn az első víz elfolyása után vizsgált, de miután egyszer meggyőződött arról, hogy a magzat rendes I. koponyafekvésben van, fölösleges és ártalmas volt újra és újra talán naponta tizenkétszer is vizsgálnia a vajúdot.

Önök, igen tisztelt asszonyaim, jól tudják, hogy a szülés szerencsés lefolyásának egyik első föltétele a tisztaság, és jól tudják azt is, hogy mily szigorúan kell a kezét jó meleg vízben szappannal és kefével ledörzsölni, de előbb levágni és megtisztítani a körmöket is. A kefével való szappanos ledörzsölés után szabály szerint carbolos vízbe áztatjuk kezünket. Tudják azt is, hogy az orvosok a carbolos víz helyett, sublimátos vizet használnak a kéz fertőtlenítésére: de viszont azt is tudják, hogy mindezt pontosan és lelkiismeretesen megtéve, mégsem vagyunk biztosítva teljesen a fertőzés ellen és minden egyes belső vizsgálatnál újabb eshetőség nyílik a fertőzésre. Azért szabály, hogy belsőleg lehetőleg keveszer vizsgáljunk, mert így annál kevesebb az alkalom a fertőzésre. Ebből az elvből indult ki *Leopold*, Németország egyik híres szülésztanára, a ki tételét e szavakba öltöztette: *rendes szülést a baba is, az orvos is vezethet, a nélkül, hogy csak egyszer is belső vizsgálatot kellene tenniök.*

Arról, hogy rendes kaponyafekvéssel van-e dolgunk, nagyon könnyen meggyőződhetünk *a külső* vizsgálatlaltal, a mint azt annak idején az iskolában látták, tanulták és gyakorolhatták. Egy kis türelem és egy kis gyakorlat dolga az egész, hogy megmondhassuk, egyenes-e a fekvés, elől van-e a fej, merre van a hát, hol vannak a szívhangok?

A szülés haladását is láthatjuk a külső megfigyelésből. Hogy a fej átment-e a bemeneten és mennyire haladt a medencze-

üregben, azt elég pontosan megmondhatjuk a szívhangok helyéből, ha azokat kezdettől fogva megfigyeltük. A szülés kezdetén pl. baloldalt hallhatók legjobban a köldök alatt kétujjnyira: ha lenyomul a fej és vele a magzat háta, akkor a szívhang is mindegyre mélyebben hallható, úgy hogy midőn a fej az üregben mélyen van, a szívhangok egészen a szeméremcsont fölött hallhatók. A fej forgására is következtetést vonhatunk a szívhangok helyéből, mert hisz a törzs is követi részben a fejnek forgását és mindinkább a has középvonala felé viszi a szívhangokat. Ha már ennyit, de még sok más részletet is megtudhatunk a külső vizsgálatból, akkor kétségtelen, hogy *a külső vizsgálat is elég egy rendes szülésnél.*

Másképp alakul a kérdés, ha a külső vizsgálat nem mutat rendes viszonyokat, vagy a hasfalak vastagsága miatt az nem végezhető. Ekkor kénytelenek vagyunk belsőleg vizsgálni. Belsőleg kell vizsgálni akkor is, ha a külső vizsgálat azt gyaníttatná, hogy a szülés nem halad rendesen előre, vagy ha például hirtelen vérzés lépne fel. Ilyen esetekhez azonban a bábának *kötelessége orvost hívni*, a ki azután a belső vizsgálatot megteszi, ha azt szükségesnek találja.

Bizony, tisztelt asszonyok, ha engem valamely szüléshez hívnak és nincs valamely sürgős ok vagy fenyegető veszély, én belső vizsgálatot nem teszek, ha a külsővel teljes tájékozást szerezhettek magamnak a dolgok állásáról.

Nagyon ajánlatos a bábának is a belső vizsgálatot különös ok nélkül nem tennie, mert ha esetleg a felelősség elhárítására vagy megosztására orvost kell hivatnia és ő sokat vizsgálta a nőt, akkor bizony ő reá szakad a szülés lefolyásáért a felelősség.

Ha tehát leszoknak az ok nélkül való belső vizsgálatról és megtanulják a bábák, hogy *a rendes szülésnél fölösleges, sőt ártalmas a belső vizsgálat, úgy sok bajtól óvják meg magukat és a gondjaikra bízott szülönőket.*

A bábakönyv 70-ik pontja jól leírja a külső vizsgálat módjait és megismétli ezt a 107. pontban.

Az én bábám egy másik tévedést és balhitet is juttat eszembe. Azt, hogy ha a baba egyszer megmosta a kezét, abban a hitben él, hogy most bármit tesz is, bármihez fog is, a keze ismét tiszta, ha csak belemártja a carbolos vízbe. Ez nagy tévedés! Mihelyest a vajúdó körül valamihez nyúlt a baba, mihelyest az ágytálat, az irrigátort stb. megfogta, a keze már nem tiszta és újra a kefére, szappanra, meleg vízre szorul s kiegészítésül a carbolos vízre, hogy tiszta legyen és hozzányúlhasson a vajúdóhoz vagy vizsgálhassa.

Tisztelt asszonyok! Nagyon hangsúlyozni kívánom e helyen, hogy jól emlékezetébe vésse mindenki, *hogy a carbolos (vagy a sublimátos) víz mellékes, de a körömkéfe, a meleg víz, meg a szappan a fő, a melylyel jól ledörzsölje kezét, karját egész a könyökig*, mielőtt a szülőnőhöz hozzányúlna! Ezenkívül szükséges, hogy az ő egész teste tiszta legyen, hogy ne posztóruhában, de frissen mosott mosóruhában járjon, a melynek ujjá könyökig felgyűrhetőek legyenek és hogy hófehér kötény takarja ruháját.

Ámde hiába minden tisztasága, ügyes és alapos mosakodása, ha elfelejti, hogy bármihez is hozzányúl most, azonnal fertőzve lehet a keze és megfertőzheti vele a szülőnőt, csakúgy, mintha nem is mosakodott volna.

Nagy tisztaság mellett és alapos mosakodás után tehát bármihez is nyúl a baba, *újra kell mosakodnia*, ha a szülőnő nemi részeit érintenie, illetve a belső vizsgálatot végeznie kell.

A tankönyv 74-ik pontja azt mondja, hogy a mosakodás után a szülésznő *mulató- és középujját olajba vagy zsírba mártja* és így vizsgál.

Önök, azt hiszem, már mindnyájan tudják, hogy ezt tenni nem igen tanácsos. Jó dolog ugyan, ha ujjaink, a melyekkel a belső vizsgálatot csináljuk, simak, könnyen csúszók; ámde olyan tiszta olaj vagy zsír soha sincs kéznél, a melyet nyugodt lélekkel be szabad volna vinnünk valamely szülőnő hüvelyébe. Jobb lesz tehát, ha jól megmosott kezünket fertőtlenítő oldatba mártva, ezen oldattól vizesen vezeljük be — ha mar muszáj — a hüvelybe.

De mindezen óvatosság és pontosság nem ér semmit, ha a szülőnő külső nemi részei szennyesek, esetleg belsár, régi folyás tapad a szemérem-szőrökön, a czombok belső felületén, a gáton és ha a baba tiszta kezével ezeket a szennyes részeket érinti és beviszi a hüvelybe. Azért szabály ettől a szennytől alaposan megtisztítani a szülőnőt, azután egyik kézzel óvatosan szétvenni a nagyajkakát és a másik tiszta kezzel óvatosan behatolni a hüvelybe, a nélkül, hogy a gáton végig dörzsölnők a vizsgáló ujját.

Ennyi vigyázat mellett is lelkiismeretünk azonban csak úgy lesz oly tiszta, mint ruhánk és kezünk, ha csak a legszükségesebb esetben, tehát soha ok nélkül nem vizsgálunk *belsőleg!*

A bábakönyv 106-ik pontja leírja a baba műszereit és ezek között felsorol egyet, a melyet nem szívesen látok a bábák kezében, t. i. *húgycsapot*, és nem említ egyet, a melyet nagyon szívesen látnék minden bábanal, t. i. *a hőmérőt!*

A 156-ik pont *a húgycsap* használatát nemcsak meg-

engedi, hanem egyenesen előírja a babának; ép úgy előírja a 113-ik pont, hogy a bába hajlékony húgycsappal mikor ürítse ki a szülönő vizeletét.

Tisztelt asszonyaim! Ha már engedelmeskedniök kell e pontoknak, úgy nagyon, de nagyon szívökre szeretném kötni, hogy a húgycsap használatánál a legnagyobb tisztaságot és elővigyázatot fejtsek ki, mert ez a húgycsapolás igen *veszedelmessé* lehet. Ugyanis a hólyagot fertőzhetik vele és hólyaggyuladást okozhatnak vele.

Hogy ez ne történjék, szükséges, hogy a húgycsapot használat előtt forró vízben, szappannal, kefével jól ledörzsölje a bába és többszörösen lemossa tiszta vízben, azután a carbolos oldatba tegye és csak innét vegye ki használatkor. Csapoláskor óvatosan nyissa meg mindig tiszta kezekkel a nagyjakakat és jól öblitse le, törölje meg a húgycső nyílását.

Másrészt azonban ajánlom, hogy a gondos bába, ha terhes asszonyhoz hívják, úgy sok egyéb tanácsa mellett figyelmeztesse, hogy próbáljon gyakrabban háton fekve vizelni. Így be lehet tanítani a legtöbb asszonyt a hanyattfekvésben való vizelésre és a gyermekágyban egyáltalán fölöslegessé válhatik a húgycsap alkalmazása.

Felsorolva pedig nincs a 106-ik pontban *a hőmérő*, bár a hő mérését több paragrafus előírja, így pl. a 156-ik is.

Nagyon fontos, hogy a bába legalább a délutáni látogatás alkalmával az első héten megmérje a hőt. A gyermekágyi láz ugyanis az első héten belül szokott legtöbbször fellépni és ez az egyszerű eszköz azonnal felhívja a bába figyelmét, hogy valami baj készül.

Tanulják tehát meg és ne mulasszák el a hőmérő alkalmazását!

Nagyon elterjedt rossz szokásuk a babáknak, hogy már a tágulási időszakban, tehát sokkal korábban, mint kellene, *oldalára* fektetik a szülönőt, pedig tudják, hogy *a hanyattfekvésben* sokkal jobban kihasználhatja a szülönő a fájások erejét, főleg ha lábait az ágy szélén megtámaszthatja, kezeivel pedig valakibe fogódzhatnak.

Az oldalfektetés ideje akkor jött el, ha a fej jól mutatkozik a szemérem-résben.

Nagy hibát követnek még el azzal a szokással is, hogy gátvédés közben a végbél-nyílást törölgetik carbolba mártott vattával, és pedig rendesen úgy, hogy a gáton végig *a hüvely felé* törlik azt és nem ellenkező irányban. Ezzel pedig a gátat, a hüvelybemenetet, sőt saját kezöket is beszenyezik, a melyet azután kellőleg lemosni elmulasztanak.

Gyakran találkozom azzal a szokással, hogy irrigálnak orvosi rendelet nélkül, hogy a szemérem-résből kikaparnak mindenféle nem tetsző véralvadékokat és hogy zúzódásokat megtörölgetnek nem épen tiszta vattával.

Szokásuk a bábáknak még vattát tenni a szemérem-res elé, holott egy tiszta vászonruha a nő alá téve, jobban felfogja a folyást és könnyen változtatható kétszer-háromszor naponta.

Még egyet kívánok a gyermekapolás körül kiemelni és ez az újszülött szájának mosása. Az újabb vizsgálatok azt bizonyítják, hogy ha minden szopás előtt forralt vízbe mártott vászondarabkával a bimbót megmossuk, úgy fölösleges az újszülött szájának mosása.

Ez a szájmosás már annyira véreben van a bábáknak, hogy nem tudnak leszokni róla és hiába tiltja el az orvos.

Végre e helyen meg kell emlékezni arról, hogy a bábák nagy része roppant izgatott, nyugtalan vagy lármás a vajúdo körül való foglalkozásnál. Az ilyen baba ok nélkül felizgatja a szülönőt vagy gyermekágyast és környezetét. E mellett találkozom olyan bábákkal, a kik nemcsak nagyon sokat forgolódnak czél és szükseg nélkül az asszony körül, hanem nagyon sokat beszélnek is.

Ha a baba azt akarja, hogy jelenlétével megnyugvást, bizalmat nyerjen a szülönő; ha azt akarja, hogy legyen szavának tekintélye a ház urai és cselédeinél: úgy mindenekelőtt neki magának kell fellépésében nyugodtságot, komoly viselkedést tanúsítania és minden fölösleges beszédétől tartózkodnia.

Emellett ne legyen szerénytelen, haragos, mogorva, hanem gyöngéd, figyelmes, és szolgálatkész mindabban, a mi őt illeti.

Most befejezem előadásomat és remélem, hogy nem értettek félre engem; kétségkívül ismerik azt a közmondást, hogy csak a jó barát mondja meg hibáinkat is, és nem jó barátunk az, a ki meggyőződése ellenére is dicsér.

A ki egész nyíltszívűséggel megmondja szemünkbe hibáinkat, a ki rosszakarat nélkül, de szigorúan bírálja tetteinket: az velünk csak jót tesz, mert figyelmeztet arra, a mit magunk nem veszünk észre, t. i. hibáinkra, helytelenségeinkre és így megjelöli nekünk az utat a javulásra! Minden derék embernek pedig élete végeig az a czélja, hogy jobba, tökéletesebbé legyen!

